

[Time: Three Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Provide statistical data and diagrams wherever necessary.

- Q.1 Attempt **any two** of the following: 20
- a) Explain the major reasons for demonetization in India.
 - b) Explain the sectoral impact of demonetization in India.
 - c) Describe the benefits of demonetization with reference to black money, tax compliance and savings.
- Q.2 Attempt **any two** of the following: 20
- a) Explain the fiscal consolidation in India post Fiscal Responsibility and Budget Management (FRBM) Act, 2003.
 - b) Discuss the impact of Fiscal Responsibility Legislation (FRL) on deficits.
 - c) What are the major fiscal challenges to states for future fiscal rules?
- Q.3 Attempt **any two** of the following: 20
- a) Describe the arguments for and against Universal Basic Income (any three points each).
 - b) Justify UBI for financial inclusion.
 - c) What are the prerequisites for the success of nation-wide UBI?
- Q.4 Attempt **any two** of the following: 20
- a) Explain the demographic concepts of life expectancy, infant mortality rate and total fertility rate.
 - b) Explain the consumption convergence/ divergence within India.
 - c) Discuss the convergence in key health indicators within India.
- Q.5 Write notes on **any two** of the following: 20
- a) Steps taken for promotion of Digital economy.
 - b) Debt Dynamics.
 - c) Fiscal space for UBI.
 - d) Income convergence of India with the world.

मराठी भाषांतर

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे..
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तिथे संख्याशास्त्रीय माहिती द्या व आकृत्या काढा.

प्र.१ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

- अ) भारतातील निश्चलनीकरणासाठीची प्रमुख कारणे स्पष्ट करा.
ब) भारतातील निश्चलनीकरणाचा क्षेत्रीय (Sectoral) परिणाम स्पष्ट करा.
क) निश्चलनीकरणाचे फायदे काळा पैसा, करमान्यता आणि बचतीच्या संदर्भात वर्णन करा.

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

- अ) राजकोषीय जबाबदारी आणि अंदाजपत्रक व्यवस्थापन कायदा २००३ (FRBM Act 2003) नंतरचे भारतातील राजकोषीय दृढीकरण स्पष्ट करा.
ब) राजकोषीय जबाबदारी कायदा (FRL) तुटीवरील (deficit) परिणामांची चर्चा करा.
क) भविष्यात राजकोषीय नियम अंमलात आणण्यासाठी राज्य सरकारपुढील प्रमुख आव्हाने कोणती?

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

- अ) सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्न (UBI) या संकल्पनेच्या बाजूने आणि विरोधी युक्तिवादाचे वर्णन करा. (प्रत्येकी तीन मुद्दे लिहा).
ब) वित्तीय सर्व समावेशकतेसाठी सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्नाचे समर्थन करा.
क) राष्ट्रव्यापी सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्न संकल्पना यशस्वी होण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या पूर्वअटी कोणत्या आहेत? .

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

- अ) लोकसंख्या संदर्भात आयुर्मान, बालमृत्यू दर आणि एकुण जननक्षमता दर या संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) भारतातील उपभोग एककेंद्रभिमुखता / तफावत स्पष्ट करा.
क) भारतातील आरोग्य निर्देशक एककेंद्रभिमुखता यावर चर्चा करा.

प्र.५ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन): (२०)

- अ) डीजीटल अर्थव्यवस्था प्रोत्साहनसाठी योजेलेले उपाय.
ब) कर्जगतिमानता (Debt Dynamics).
क) सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्नासाठीची राजकोषीय शक्यता.
ड) भारताची जगासहित उत्पन्न एककेंद्रभिमुखता.
